

Класифікація фактичних презумпцій у правовій науці

Однією із важливих і складних проблем в науці теорії права є питання сутності і класифікації фактичних презумпцій. Тому проблема фактичних презумпцій у праві стає цікавою для дослідників і привертає їх увагу. Фактичними презумпціями є припущення, що підтверджені попереднім досвідом, які не знайшли закріплення у законодавстві.

Для більш глибокого і детального дослідження правових категорій у теорії права застосовується класифікація (від лат. classis – розряд і fatio, від facio роблю) – це багатоступеневий послідовний поділ обсягу поняття з метою систематизації, поглиблення і отримання нових знань стосовно членів поділу. Проблема класифікації фактичних презумпцій є недостатньо дослідженою у правовій науці. На нашу думку, це пов'язано з тим, що серед науковців немає єдності у поглядах щодо існування фактичних презумпцій в межах права. Одні вважають, що фактичні припущення – явище неправове, оскільки в нормах права вони не закріплюються і правових наслідків не викликають (В.І. Камінська, О.А. Кузиєцова та ін.); інші вважають, що хоча фактичні презумпції в законах не закріплюються, але використовуються у правозастосовувальній діяльності (М.М. Цуканов, І.А. Лібус та ін.); існує також точка зору, що фактичні презумпції так як і правові можуть міститися в нормах права, або ж виводитись із них за допомогою юридичного тлумачення (А.В. Смірнов). Ми поділяємо точку зору науковців, які вважають, що фактичні презумпції у

нормах права не закріплюються, але застосовуються у судово-слідчій практиці і вважаємо, що з часом вони можуть перейти у статус правових презумпцій.

Поряд із загальноприйнятою класифікацією презумпцій на правові і фактичні існують самостійні класифікації фактичних презумпцій.

В.К. Бабаєв пропонує ділити фактичні презумпції на: 1) презумпції які склались і відображають звичний порядок відносин незалежно від права, але які знаходять застосування на практиці судово-слідчих органів; 2) фактичні презумпції, що утворились у зв'язку з правозастосувальною діяльністю.

Л.М. Васильєв розробив класифікацію фактичних презумпцій за такими критеріями: 1) за істинністю презюмованих знань: дійсні і уявні; 2) за часовою направленістю: фактичні презумпції, що моделюють події минулого часу і фактичні презумпції, що моделюють події майбутнього; 3) за колом осіб, що використовують презумпції: загальнолюдські презумпції та презумпції, що використовуються окремими групами людей; 4) за характером співвідношення: основні та відтворюючі.

А.В. Федотов вважає, що фактичні презумпції можна класифікувати на пошукові та оціночні.

На думку А.В. Смірнова, фактичні презумпції бувають двох видів: односторонні (тягар доказування лежить лише на одній стороні) та зустрічні (розподіляють тягар доказування між сторонами).

В англійському праві фактичні презумпції називають презумпціями факту. Як зазначає І. Арчболд, загальноприйнятим є їх поділ на три класи: 1) *violent presumptions* (сильні презумпції), коли доказані обставини і факти за необхідністю супроводжують презюмований факт; 2) *probable presumptions* (вірогідні презумпції), коли доведені обставини і факти зазвичай супроводжують презюмований факт; 3) *light presumptions* (слабкі презумпції), ті, що мають найменшу доказову силу.

Дослідник англійського доказового права В. Хоффман зазначає, що презумпції факту поділяються на сильні (котрі змінюють тягар доказування) і слабкі (не міняють тягар доказування).

Таким чином, на сьогоднішній день склалась така система уявлень про класифікацію фактичних презумпцій у правовій науці, яка передбачає їх використання лише у процесі доказування. Але, на наш погляд, така система уявлень є недосконалою, оскільки не враховує те, що фактичні презумпції використовуються у процесі правотворення в якості основи чи мотиву для створення тих чи інших правових норм, тому питання дослідження сутності фактичних презумпцій та розробки їх класифікації заслуговують більшої уваги.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Інституту держави і права ім.

В.М. Корецького Пархоменко Н.М.